

Krzysztof Kamiński

WŁADZA W KOŚCIELE. UJĘCIE TEOLOGICZNO-PRAWNE

Rozumienie i zakres władzy w Kościele staje się przedmiotem dyskusji zarówno naukowej¹, medialnej², jak i zwyczajnych rozmów międzyludzkich. Kościół próbuje się traktować tak, jak każdą inną społeczność, a władzę kościelną zestawiać z władzą świecką. W publikacjach stwierdza się, że reforma modelu władzy w Kościele jest nieunikniona, że żyjemy w momencie potężnej zmiany sposobów jej sprawowania. Niejedni zastanawiają się, jaki powinien być model władzy kościelnej w dzisiejszych czasach. Czy chodzi bardziej o trwanie wspólnoty Kościoła, nawet za cenę ustępstw, czy o zachowanie niezmiennej doktryny? Jaki powinien być wkład ludzi świeckich w sprawowanie władzy? Wiele takich i innych pytań budzi niemało zamieszania [Dawidowski, Radzik, Rowiński, i in. 2019, 93-105], a jednocześnie skłania do wyjaśnienia podstaw władzy kościelnej. I taki jest główny cel niniejszego artykułu. Opierając się na przesłankach biblijnych i teologicznych, na tekstach soborowych i Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r.³ oraz na opracowaniach innych autorów będzie przedstawiona specyfika władzy w Kościele, jej jedność oraz podział. Zostanie przedstawiony podział władzy kościelnej jedynie ze względu na niektóre, najważniejsze kryteria.

Ks. mgr lic. KRZYSZTOF KAMIŃSKI, doktorant w Katedrze Kościelnego Prawa Procesowego, Małżeńskiego i Karnego oraz Katolickich Kościołów Wschodnich, Instytut Prawa Kanonicznego, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II; ul. Pieniężnego 22, 10-006 Olsztyn, Polska; e-mail: ksiadzkrzysztof@interia.pl; <https://orcid.org/0000-0002-5579-232X>

¹ Wśród wielu kanonistów zajmujących się tematem władzy w Kościele należy przede wszystkim wymienić: M. Żurowskiego, E. Szafronowskiego, R. Sobańskiego, J. Syryjczyka, J. Krukowskiego, F. Lempe, J. Wroceńskiego. Do ich (i nie tylko) prac odwołuje się Autor w niniejszym artykule.

² Np. w kwartalniku „Więź” 4 (2019) cały dział „Wiara” (s. 92-141) poświęcony jest władzy w Kościele.

³ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski: *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pollottinum, Poznań 1984 [dalej cyt.: KPK/83].

1. Specyfika władzy w Kościele

Zasadniczo przez władzę rozumie się legalne [Krzywda 2019b, 2978] lub moralne [Sitarz 2004, 196; Wrocęński 2016, 14; Przybysławska 2017, 83] upoważnienie konkretnego podmiotu do pełnienia kierowniczych funkcji w określonej ludzkiej społeczności. Uprawnia ono jednostki lub grupy osób do nakładania zobowiązań wobec podwładnych oraz podejmowania decyzji wiążących inne osoby. Ważnym, a nawet podstawowym elementem władzy jest uprawomocniony autorytet, czyli zdolność rządzenia i kierowania społecznością w celu osiągnięcia dobra wspólnego [Krzywda 2019b, 2978; Sitarz 2004, 196; Królikowski 2014, 155]. Autorytet (łac. *auctoritas*: znaczenie, powaga, wpływ, władza) [Jougan 1958, 59] oznacza prawomocną władzę jednostki lub grupy nad inną jednostką lub nad inną grupą [Chlewiński i Majdański 1989, 1161-168; Pikus 2003, 9], a oparty jest przede wszystkim na wiedzy, poważaniu, zdolnościach, ale również na sprawowanym urzędzie oraz wykonywaniu urzędowych funkcji [Piwowski 1993a, 17-18; Chlewiński i Majdański 1989, 1161; Żurowski 1979b, 13; Pikus 2003, 9-10]. W tym układzie międzyosobowym jedna z osób lub grup uznaje zwierzchność, kompetencje i powagę drugiej, zawiera i ufa jej. Nie wiąże się to jednak z presją, naciskiem czy przymusem, ponieważ autorytet został społecznie zaakceptowany i powszechnie uznany. Tak pojmowana władza daleka jest od panowania, które oparte jest na posłuszeństwie [Piwowski 1993b, 124; Pikus 2003, 10].

Ze względu na zakres sprawowania można mówić o władzy publicznej, gdy ma ona na celu dobro ogółu, i o władzy prywatnej, zwanej inaczej domową lub zwierzchnią, gdy dotyczy pojedynczych osób. Władza publiczna, a więc wykonywana w społeczeństwie, ma swoją podstawę w jego naturze. Nie stanowi jednak elementu konstytuującego społeczność, lecz jest elementem wtórnym. Występuje bowiem w zorganizowanej już społeczności i jej celem jest służba dobru wspólnemu [Wrocęński 2016, 14]. Pierwotnie powstaje więc społeczeństwo, które posiada swój własny cel, a następnie władza, której zadaniem jest umożliwienie realizacji tego celu. Kolejność ta wynika jednak bardziej z porządku logicznego niż z następstwa czasowego [McKenzie 1972, 13-14; Żurowski 1979a, 199; Wrocęński 2012, 418-23; Tenże 2016, 14; Pikus 2003, 13].

Władza ma charakter relacyjny. Jest związkiem między dwoma podmiotami, ponieważ nie ma władzy jako takiej, lecz zawsze jest władza kogoś nad kimś [Sołtys 1986, 96-97]. Dlatego z pojęciem władzy wiążą się prawa i obowiązki konkretnych osób. Podmiotem praw i obowiązków może być człowiek jako osoba fizyczna, zespół osób, jak również zespół rzeczy zorganizowany przez kogoś umyślnie dla pożytku innych osób. W takim ujęciu terminu podmiotu praw i obowiązków należy wyodrębnić trzy elementy: najpierw zdolność konkretnej jednostki do posiadania praw i obowiązków, następnie – gdy chodzi o podmiot uprawnień – to aktywnie pojęty i wreszcie – gdy mowa o podmiocie obowiązków – to pasywnie rozważany. Właściwość, która pozwala komuś stać się podmiotem praw i obowiązków, nazywana jest zdolnością prawną. Może być ona wrodzona, a więc czysto naturalna, uzyskana na podstawie faktu zaistnienia, bądź nabyta w oparciu o wykonywane uprawnienia naturalne albo też powstająca na podstawie obowiązującego prawa pozytywnego [Żurowski 1979a, 21-22; Pikus 2003, 12]. Prawo kanoniczne, które ściśle uwarunkowane jest od prawa naturalnego oraz powiązane z prawdami zawartymi w Bożym Objawieniu, za podmiot praw i obowiązków uważa osobę, która posiada ciało związane z duszą, a więc już od momentu poczęcia. Zatem każdy człowiek staje się podmiotem praw i obowiązków. Dzieje się to na podstawie naturalnej zdolności prawnej, która jest ontycznie wcześniejsza od przynależności do jakiegokolwiek społeczności [Żurowski 1979a, 21-22].

Z kościelnego nauczania wynika, że władza doczesna sprawowana jest na podstawie Bożego ustanowienia i posłuszeństwo wobec niej wynika z Bożego nakazu. Św. Paweł w Liście do Rzymian stwierdza: „Každy niech będzie poddany władzom, sprawującym rządy nad innymi. Nie ma bowiem władzy, która by nie pochodziła od Boga, a te, które są, zostały ustanowione przez Boga. Kto więc przeciwstawia się władzy – przeciwstawia się porządkowi Bożemu. Ci zaś, którzy się przeciwstawili, ściągną na siebie wyrok potępienia” (Rz 13, 1-2)⁴. Ustanowienie przez Boga wszelkiej władzy należy pojmować w ten sposób, że od Niego pochodzi sama idea władzy. Jest ona potrzebna do zachowania pokoju i porządku, jeśli tylko jest właściwie rozumiana. W takim pojmowaniu idea lub sama natura władzy jest dziełem Boga.

⁴ *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, wydanie piąte Biblii Tysiąclecia na nowo opracowane i poprawione, Pallottinum, Poznań 2003.

Dlatego też każde niepodporządkowanie się władzy, której celem jest wprowadzanie ładu i bezpieczeństwa, jest przeciwstawieniem się Bożemu porządkowi. Pochodzenie władzy od Stwórcy zawiera w sobie jednocześnie prawdę, że człowiekowi została powierzona zdolność w jej uczestnictwie, a więc że każdy ma wpisany w siebie potencjał do sprawowania jakiegoś zakresu władzy. Jeśli władza jest darem Boga i od Niego pochodzi, to każdy człowiek, który sprawuje swój urząd, musi uzmysłwić sobie, że ponosi odpowiedzialność za jej wykonywanie, zarówno przed ludźmi, jak też przed Stwórcą. Z tego faktu wynika prawda, że podjęcie się przez człowieka, zwłaszcza wierzącego, władzy, nawet świeckiej, zawiera w sobie ważny przejaw religijny [Lempa 1991a, 223; Bocian 2012, 98-99].

Sobór Watykański II mówi – choć może wydawać się to absurdalne – o posłuszeństwie wobec władzy niegodziwej, jednak tylko w zakresie, który rzeczywiście służy dobru wspólnemu: „Kiedy zaś obywatele uciskani są przez władzę publiczną przekraczającą swoje kompetencje, nie powinni oni wahać się czynić tego, czego obiektywnie wymaga dobro wspólne. Niechaj więc będzie im wolno bronić praw własnych i swoich współobywateli przed nadużyciami ze strony tej władzy, przy respektowaniu granic, które wyznacza prawo naturalne i ewangeliczne”⁵.

Ludzie organizują się w różne formy społeczne. Wśród nich są społeczności tzw. naturalne, takie jak rodzina czy państwo oraz konwencjonalne, a więc wszelkiego rodzaju organizacje opierające się na umowie, jak również społeczności religijne. W społeczności rodzinnej i państwowej władza oraz prawo rozkazywania nie opiera się na zgodzie członków społeczności, ale zakłada naturalne i powszechne potrzeby ludzkie, które mogą być przez te społeczności zaspokojone. Władza rodzinna jako cel stawia sobie doprowadzenie podwładnych do wieku dojrzałości, w którym nie będą już jej podlegać. Tymczasem władza państwowa dąży do osiągnięcia dobra publicznego, a więc takiego dobra społecznego, którego nie mogą osiągnąć inne jednostki. Między społecznością polityczną a rodzinną istnieją zasadnicze różnice. W tej pierwszej do dyspozycji jest prawo, które jest narzędziem umożli-

⁵ Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Constitutio pastoralis de Ecclesia in mundo huius temporis Gaudium et spes* (7.12.1965), AAS 58 (1966), s. 1025-115; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, tekst polski, nowe tłumaczenie, Pallottinum, Poznań 2002, s. 526-606 [dalej cyt.: GS], nr 74.

wiającym stosowanie przymusu i wymierzanie sprawiedliwości, co konkretnie oznacza możliwość używania siły policyjnej oraz sądów. Dlatego też władza państwa nazywana jest władzą jurysdykcyjną [Żurowski 1979b, 4; Pikus 2003, 13; Królikowski 2014, 155; Wroceński 2016, 15]. Sam termin „jurysdykcja” jest synonimem pojęcia władzy w ogóle, jednak precyzyjnie oznacza władzę prawną, czyli władzę prawnie ustanowioną oraz upoważnioną przez ustawodawstwo do wydawania rozkazów. Charakteryzuje się ją jako prawo lub moc do wydawania nakazów, wymuszania posłuszeństwa, stosowania środków przeciwko komuś lub czemuś, a także podejmowania ostatecznych decyzji [McKenzie 1972, 12]. W końcu podstawą władzy w społecznościach konwencjonalnych jest umowa, co oznacza, że władza zostaje ustanowiona za zgodą jednostek, które wchodzi w skład danej społeczności, mogących określać jej konstytucje. Taka władza nie posiada jednak żadnej formy legalnego przymusu poza wykluczeniem ze społeczności [Wroceński 2016, 15].

Spółnością jedyną w swoim rodzaju, bo znacznie różniącą się od społeczności politycznej z jej jurysdykcją, od rodzinnej z jej władzą dominującą oraz od wolnego stowarzyszenia umownego, jest społeczność religijna, a więc także Kościół katolicki. Żaden z wyżej wymienionych typów władzy nie może być przeniesiony na obszar Kościoła. Wprawdzie Kościół jest społecznością zorganizowaną, mającą władzę i porządek prawny, ale władzę w Kościele zawsze określa jego cel, którym jest osiągnięcie zbawienia, czyli pełnej wspólnoty z Bogiem. Ta wspólnota z Bogiem jest nieodłączna od wspólnoty z innymi ludźmi, ponieważ dzieci jednego Ojca są dla siebie braćmi. Z tego rodzą się powiązania międzysobowe, których podstawą jest dar powołania. Z kolei różnorodność darów pociąga za sobą bogactwo powiązań międzysobowych, silnie ze sobą splecionych. Dlatego nie można Kościoła – wspólnoty o charakterze wertykalnym (z Bogiem) i horyzontalnym (z ludźmi) – sprowadzać tylko do jakiejś innej społeczności czy organizacji [Sobański 1987, 7; Królikowski 2014, 155-56; Wroceński 2016, 16].

Mimo, iż nie znajdujemy konkretnej definicji władzy kościelnej ani w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1917 r.⁶, ani w KPK/83, to na podstawie przesłanek biblijnych i soborowych można wywnioskować, że wywodzi się

⁶ *Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus* (27.05.1917), AAS 9 (1917), pars II, s. 1-593.

ona od Chrystusa, została przekazana drogą święceń, jest związana z upoważnieniem aktów autorytatywnych w zakresie nauczania, uświęcania oraz rządzenia ludem Bożym, a wykonywana jest wobec podwładnych na sposób służby [Lempa 1991a, 230; Wroceński 2016, 18].

Sobór Watykański II omawia władzę z perspektywy chrystologicznej, eklezjologicznej i soteriologicznej, nazywając ją władzą świętą (*potestas sacra*). Według nauczania soborowego jest ona przekazywana od wieków apostołom oraz ich następcom przez samego Chrystusa⁷. Jej ostatecznym celem jest zbawienie wieczne człowieka (LG 18) [Lempa 1991a, 229], a wykonywana jest w Kościele po to, aby budować wspólnotę zmierzającą do tego celu (LG 18; CD 2) [Lempa 1991a, 229; Syryjczyk 2008b, 173]. *Potestas sacra* jest więc upoważnieniem przekazanym przez samego Chrystusa, który uzdalnia Kościół do dokonywania aktów sakramentalnych i pozasakramentalnych w celu przybliżenia człowiekowi łaski Bożej⁸. Upoważnia On również tylko i wyłącznie hierarchiczną wspólnotę Kościoła do rządzenia wiernymi, stanowiąc ustawy wobec podwładnych, kierowania wszystkim z zakresu kultu i apostołatu (LG 27) oraz sprawowania sądów [Lempa 1991b, 35; Tenże 2013, 83].

W Kościele od samego początku dostrzegamy charakterystyczne dla tej wspólnoty i niepowtarzalne nigdzie indziej relacje międzypersonalne, które z jednej strony są zobowiązaniem, a z drugiej dają konkretne uprawnienia osobom lub mniejszym, poszczególnym zespołom, należącym do tej wspólnoty. Ta rzeczywistość powiązań i relacji interpersonalnych nie jest tylko wynikiem świadomych działań międzyludzkich, ale przede wszystkim jest to konsekwencja działania samego Boga, który poprzez sakramenty święte, choć udzielane indywidualnie konkretnemu człowiekowi, to jednak otwiera i ukierunkowuje jednostkę na innych [Żurowski 1977, 364].

⁷ Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Constitutio dogmatica de Ecclesia *Lumen gentium* (21.11.1964), AAS 57 (1965), s. 5-75; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, s. 104-63 [dalej cyt.: LG], nr 18; Tenże, *Decretum de pastoralis episcoporum munere in Ecclesia Christus Dominus* (28.10.1965), AAS 58 (1966), s. 673-96; tekst polski w: Tenże, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, s. 236-58 [dalej cyt.: CD], nr 2.

⁸ Tenże, *Constitutio de sacra liturgia Sacrosanctum Concilium* (3.12.1963), AAS 56 (1964), s. 97-134; tekst polski w: Tenże, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, s. 48-78 [dalej cyt.: SC], nr 59-60; LG 26.

2. Jedność władzy w Kościele

W wyniku wielu przemian Kościół nie zatracił swojej jedności i specyfiki, pozostając niezmienny w istotnych sprawach. Można powiedzieć o nim, że stanowi swoistego rodzaju organizm. Jest organiczną wspólnotą, która nie przestaje jedynie na międzyosobowych połączeniach, lecz opiera się na współuczestnictwie większych i mniejszych organizmów wspólnotowych, w wymiarze horyzontalnym oraz wertykalnym. Podobało się „Bogu uświęcać i zbawiać ludzi nie pojedynczo, z wyłączeniem wszelkich wzajemnych powiązań, lecz ustanowić ich jako lud, który uznałby Go w prawdzie i Jemu święcie służyć” (LG 9). Kościół, który jest wspólnotą wspólnot, podejmuje różnorodne zadania oraz pełni rozmaite funkcje na podobieństwo osoby. Znajduje to odzwierciedlenie w nauczaniu św. Pawła, jak również nauce Kościoła, który kontynuuje jego myśl [Żurowski 1977, 361; Tenże 1979b, 12].

Kiedy sięgamy do przeszłości w celu przeanalizowania historii Kościoła, zauważamy, że nie można zrozumieć ani odnaleźć podstaw władzy bez przywołania jej źródeł oraz zasadniczych fundamentów. Kiedy Apostołowie zostali zapytani przez Chrystusa: „a wy za kogo mnie uważacie?”, odpowiedzi jako pierwszy udzielił św. Piotr: „Ty jesteś Mesjasz, Syn Boga żywego” (Mt 16, 15-16). Słowa te pokazują, że wiara w Chrystusa jest fundamentem Kościoła [Żurowski 1962, 139-40; Tenże 1979b, 13]. W kazaniu na górze Chrystus daje się poznać jako posiadający pełnię władzy. Jawi się wówczas jako niezależny prawodawca, który w sposób oryginalny i autorytatywny zmienia i modyfikuje nakazy dotychczas obowiązującego prawa. Dowodem na to są również słowa skierowane przez Niego do Apostołów, które wypowiedział przed wniebowstąpieniem: „Dana mi jest wszelka władza na niebie i na ziemi” (Mt 28, 18). Władza należąca do Chrystusa jest więc absolutna, nieograniczona i najwyższa, a co więcej, jako taka staje się atrybutem samego Boga. Wypowiedź Zbawiciela odnośnie tego, że władza została Mu „dana” przekonuje, że nie potrzebuje On nadania jej przez człowieka, ponieważ jako Bóg posiada tę władzę samoistnie w momencie wcielenia [Żurowski 1979b, 13; Lempa 1991a, 224-25; Kasprzak 2005, 318; Bocian 2012, 87].

Potwierdzeniem prawdy, że to Chrystus jest założycielem Kościoła są słowa: „Ty jesteś Piotr, czyli skała, i na tej skale zbuduję mój Kościół” (Mt 16, 18). Jakiegokolwiek podjęte starania, najlepiej wyspecjalizowane zespoły ludzi oraz najdokładniej dopracowane zabiegi byłyby niczym bez tego nie-

widzialnego fundamentu, którym jest Chrystus. On osobiście rządzi swoim Kościołem jako Jego niewidzialna głowa i w nim nieustannie przebywa. Pozostawił jednak po sobie widzialne zastępstwo, którym jest Piotr i Kolegium Apostołów (LG 6) [Lempa 1991a, 227; Kasprzak 2005, 320]. W związku z tym można mieć pewność, że Kościół w sposób nieprzerwany żyje zawsze na Bosko-ludzkim fundamencie. Jezus przez wieki nieustannie wskazuje i wybiera swojego widzialnego zastępcę na ziemi, któremu od wieków przekazuje pełnię swojej władzy. Na początku misję kierowania nowopowstałą społecznością Chrystus powierzył Apostołom. Ich zadaniem było podtrzymywanie rozpoczętego przez Zbawiciela dzieła, polegającego na przewodniczeniu ludowi Bożemu, sprawowaniu kultu oraz przepowiadaniu. Chrystus w ten właśnie sposób przez Apostołów, a potem przez biskupów, którzy są ich następcami, dalej realizuje zadanie uświęcania, nauczania oraz rządzenia w Kościele. Biskupi z kolei, biorąc pod uwagę lokalne potrzeby, powierzali i nadal powierzają w różnym stopniu kolejnym osobom w Kościele obowiązki wynikające z urzędu pasterskiego (LG 28) [Żurowski 1979b, 13-14; Lempa 1991a, 225-26; Pikus 2003, 33; Przybyśławska 2017, 83].

Władza powierzona Apostołom i biskupom jako ich następcom nie jest jednak nieograniczona. Niedopuszczalne są nigdy takie działania, jak na przykład: ustanawianie innego Kościoła jako nowej społeczności, zmienianie fundamentów wiary czy wprowadzanie następnych sakramentów. Nikt nie otrzymał mandatu od Chrystusa do tego, aby pozwolić sobie na naruszanie podstawowych założeń oraz dokonywanie zmian w fundamentalnych strukturach Kościoła, które swój początek czerpią z prawa Bożego. W związku z tym wszyscy, którzy cieszą się władzą otrzymaną od Chrystusa, mają obowiązek wykonywać ją, przy założeniu, że jedynym i podstawowym celem jest dobro oraz pożytek wiernych, zgodnie z zasadą: *salus animarum suprema lex* [Sobański 1975, 3-24; Żurowski 1979b, 14; Kasprzak 2005, 341].

Aby można było mówić o takim działaniu we wspólnocie Kościoła, potrzeba elementu nadrzędnego oraz koordynującego. Wszystkie wykonywane zadania oraz funkcje doprowadzą do wyznaczonego celu jedynie, gdy zachowa się harmonię i zgodę przy wspólnym działaniu. By dobrze zrealizować swoją misję, potrzeba najpierw podjąć się właściwego nauczania, odpowiedzialnego napominania, podziału stanowisk oraz udzielania wskazówek, czego celem ma być odnalezienie przez wszystkich wiernych we wspólnocie

Kościół tego, czego potrzebują, aby osiągnąć wspólne dobro. Nieodzowny jest również element wymuszający i nadrzędny stosowany wobec niesubordynowanych jednostek i małych zespołów. Bez czynnika hamującego niewłaściwe działania, które zaburzają harmonijną współpracę, nie ma możliwości realizacji powziętego wcześniej celu. Wobec tego, co zostało powiedziane, wydaje się być oczywistym, że niezbędnym przy wykonywaniu poszczególnych funkcji i różnych zadań jest autorytet, który jawi się jako pewnego rodzaju punkt odniesienia. Nie chodzi tu jedynie o ten najwyższy autorytet, ale też ten, który posiadają poszczególne rozczłonkowane podmioty pełniące rozmaite funkcje w Kościele i stanowiące jednocześnie integralną całość [Żurowski 1979b, 14].

Zawsze należy więc brać pod uwagę to, że władza w Kościele istnieje tylko i jedynie w powiązaniu z jej zasadniczym i jedynym źródłem, którym jest Chrystus, i to On jest zawsze jej punktem odniesienia. Struktury władzy bowiem u Niego upatrują swoich podstaw, a nie w odniesieniu do świata. Oczywiście wydaje się, że władza czerpie również ze źródeł prawa naturalnego, w oparciu o które może budować każda społeczność. Ostatecznie to ludzie tworzą Kościół i na nich spoczywa zadanie zrealizowania misji zleconej przez Chrystusa (LG 9) [Lempa 1991a, 223]. Oni – jak mówi Paweł VI – tworzą wspólnotę Kościoła, czerpiąc z własnych naturalnych uprawnień tak indywidualnych, jak i społecznych, które są ich bogactwem (*patrimonium*)⁹. Jak wynika z powyższego, we wspólnocie kościelnej łączą się uprawnienia naturalne z uprawnieniami, które dostał od Boga każdy człowiek w sakramencie chrztu świętego. Przysługują one temu, kto stanowi społeczność kościelną, a tym samym jest członkiem ludu Bożego. W ich skład wchodzi uprawnienia indywidualne oraz uprawnienia i normy społeczne. Nie wolno dopuścić do takiej sytuacji, w której doszłoby do pomijania lub nierespektowania tych uprawnień we wspólnocie kościelnej. Założeniem właściwie pojmowanej władzy powinno być realizowanie misji Kościoła związanej ze zbawieniem według woli Założyciela, jednak przez ludzi. To daje prawo Kościołowi do tworzenia kompetencji ludzkich, mając na uwadze przede wszystkim Chrystusa, ale również założeń prawa Bożego pozytywnego [Żurowski 1977, 363-64; Tenże 1979b, 15-16; Pikus 2003, 79].

⁹ Paulus PP. VI, *Allocutio ad disciplinarum Iuris Canonici cultoribus, qui interfuerunt Coetui ex omnibus Nationibus Romea habito* (25.05.1968), AAS 60 (1968), s. 338.

Błędnym byłoby dokonywanie w Kościele przeciwstawiania tych, którzy posiadają władzę z tymi, którzy jej nie mają, natomiast wchodzą w eklezjalną wspólnotę, tworząc jej część. Zarówno jedni, jak i drudzy stanowią ten sam lud Boży i w równy sposób w nim partycypują. Podmioty sprawujące władzę w Kościele nadal są jego członkami i wciąż go tworzą, nie stając nad Kościołem. Tak jak Biskup Rzymu, który ma władzę w Kolegium Biskupów, nigdy jednak nad Kolegium, tak jakby sam go nie tworzył. Tak samo rzecz się ma z Kolegium Biskupów, które pełni władzę w Kościele, a nie nad nim, ponieważ Kościół tworzy i do niego należy. Władza jest bowiem sensowna, kiedy pełniona jest wobec członków ludu Bożego, którzy tworzą wraz z nią Kościół jako wspólnotę wspólnot. Byłoby przeciwstawieniem się woli Chrystusa gdyby doszło do odwrócenia tego porządku [Żurowski 1979b, 15-16]. Św. Augustyn ustosunkował się do omawianego zagadnienia, opisując Boże wybraństwo, które nie jest większe dla większych i mniejsze dla mniejszych, ale jednocześnie nie jest równe dla wszystkich: „Gdy mnie trwoży to, czym dla was jestem, pociesza mnie to, że jestem z wami. Dla was bowiem jestem biskupem, z wami jestem chrześcijaninem. Tamto jest nazwą przyjętego obowiązku, to zaś wyrazem łaski; tamto niebezpieczeństwem, to zbawieniem” [Św. Augustyn 1973, 266-67]¹⁰.

Rolą władzy w Kościele jest owocne przyczynianie się do tworzenia wspólnoty ludu Bożego, realizowanie jej oraz kierowanie określoną społecznością na sposób służby. Władza kościelna rozumiana jest jako diakonia, czyli służba, będąca władzą dla Kościoła i w Kościele, nigdy jednak nad Kościołem. Tak wykonywana władza w odniesieniu do wiernych lub też innych społeczności sprzeciwia się tym samym dokonywaniu w relacjach międzyludzkich podziału na panujących i rządzonych [Stasiak 1984, 88-89; Żurowski 1985, 62-63; Lempa 1991a, 229; Kasprzak 2005, 340; Wroceński 2016, 19]. Pierwsi wśród uczniów Chrystusa mają być ostatnimi, natomiast przełożeni sługami, bo i Chrystus nie przyszedł, aby Mu służyli, ale by służyć (por. Mt 20, 28; Mk 10, 45). Nie wolno wobec tego zapominać, że człowiek jest człowiekowi równy. Jednak na równym poziomie nie ma mowy o prawdziwej zwierzchności. Podejmowanie próby narzucenia drugiemu człowiekowi swojej własnej woli byłoby zwykłą uzurpacją władzy. Dlatego należy wskazać na kompetencję wyższą niż człowiek człowiekowi zdolny

¹⁰ Por. LG 32.

jest przekazać. Równość bowiem związana jest z ludzką godnością, zaś różnice – z miejscem we wspólnocie oraz odpowiedzialnością za podjęte zobowiązania [Piwowarski 1988, 42-60; Żurowski 1977, 363; Pikus 2003, 77-78]. Jak już zostało powiedziane, tylko Bóg posiada pełnię władzy, a obowiązujące prawa oraz nakazy to jedynie te, które pochodzą od Niego. Tylko przy takim założeniu mają one moc wiążącą wobec każdego człowieka. Wyłącznie Boga jako jedyne i najwyższego prawodawcę cechuje władza, która jest kompetentna, a wynika to z zupełnego uzależnienia człowieka od Boga. Jedyne On ma prawo wymagać od człowieka całkowitego podporządkowania się, nie umniejszając tym samym jego wielkiej godności. Tak przedstawiony porządek niezbędny jest dla zachowania ładu prawnego. Nie ma nikogo, kto mógłby to uczynić poza Stwórcą, który sam obdarował ludzi wolnością. Konkludując rozważania, należy powiedzieć, że jedyne prawo do rozkazywania ma ten człowiek, który tę prerogatywę otrzymał od Boga zgodnie z ustalonym porządkiem [Żurowski 1977, 363].

Aby dobrze zrozumieć analizowaną kwestię, należy jeszcze dodać, że żadne poddanie się władzy – nawet jeśli byłoby dokonane przez człowieka dobrowolnie – nie może tworzyć pomiędzy panującym a poddanym uzależnienia, które występuje w przypadku władzy świeckiej. Umowa prywatna oparta jest na uprawnieniach, których człowiek ma prawo się zrzec bez jakiegokolwiek przymusu, na sposób wolny. O takich możliwościach można jednak mówić w przypadku dobrowolnych relacji międzypersonalnych o małym znaczeniu. Nie może się to jednak dokonywać w ten sposób w relacjach władzy kościelnej czy państwowej. W tych przypadkach spotykamy się z kompetencją wyższą niż ludzie mogą sobie wzajemnie przekazywać [tamże, 362-63].

3. Podział władzy w Kościele

Każde powołanie człowieka jest jednakowe, choć różni się ono sposobem wypełniania różnorodnych funkcji i zadań. Dlatego też, zgodnie z wolą Założyciela, jedna władza w Kościele odnosi się do poszczególnych funkcji i zadań. To założenie potwierdza św. Tomasz z Akwinu, twierdząc, iż władza w swej istocie jest zawsze jedna, chyba że podzielona po to, by osiągnąć różnorodne cele. Podział władzy, choć w istocie swej pozostaje ona zawsze jedna, uzasadniony jest więc tylko wówczas, gdy chce się ją realizować w kon-

kretniej rzeczywistości, co wiąże się z kontynuowaniem dzieła Chrystusa wykonywanym przez ludzi na ziemi [Tenże 1979b, 15-16].

Sobór Watykański II opowiedział się za ontologiczną jednością władzy kościelnej i jej funkcjonalnym trójpodziałem, zgodnym z trzema głównymi zadaniami Kościoła [Lempa 1991a, 233]¹¹.

KPK/83 ze względu na sposób aktualizacji dzieli władzę kościelną na władzę święceń (*potestas ordinis*) i władzę rządzenia (*potestas regiminis seu iurisdictionis*). Pierwsza aktualizuje się przez ważne przyjęcie sakramentu święceń, a druga – za pośrednictwem urzędu lub delegacji (kan. 274 § 1) [Sztafrowski 1985, 238; Żurowski 1985, 52; Lempa 1991a, 231-32; Tenże 2013, 84; Góralski 2011, 47; Solik 2018, 44]. Urząd kościelny należy rozumieć jako jakiegokolwiek zadanie, uzdalniające do realizowania celu duchowego, powierzone na stałe z ustanowienia zarówno Bożego, jak i kościelnego (kan. 145 § 1) [Żurowski 1985, 188]. Urzędami z ustanowienia Bożego są te, które umożliwiają udział w kapłaństwie hierarchicznym [Łojko 2016, 128; Wilemska 2013, 1414-415]. Należą do nich papież lub biskup. Natomiast wśród urzędów z ustanowienia kościelnego wyliczyć można urząd wikariusza generalnego (kan. 475; 477-478; 479 § 1; 479 § 3; 480-481) [Sitarz 2004, 194; Tenże 2014b, 255; Tenże 2019b, 2928-931; Krukowski 2005, 351-63; Arrieta 2011, 411-16; Syryjczyk 2003, 37-73; Wroceński 2011, 163-64], biskupiego (kan. 476-478; 479 § 2-3; 480-481) [Sitarz 2004, 194; Tenże 2014a, 254-55; Tenże 2019a, 2917-928; Krukowski 2005, 351-63; Arrieta 2011, 411-16; Stasiak 1978, 99-111; Orzeszyna 2002, 139-50; Wroceński 2011, 163-64], sądowego (kan. 1420) [Sitarz 2004, 195; Kraiński 2019, 2942-947; Calvo-Álvarez 2011, 1063-1065; Krukowski 2007, 35-36] lub proboszcza (kan. 515-539) [Grabowski 1948, 242-50; Sitarz 2004, 139-41; Krukowski 2005, 410-51; Tenże 2019, 2245-250; Słowikowska 2010, 191-212; Calvo 2011, 440-66; Adamczyk 2014, 7-12; Bartczak 2014, 162]. Konstytutywnym elementem urzędu kościelnego jest to, że jest on wykonywany w ludzie Bożym [Łukaszuk 1969, 41-62; Dullak 2011, 49], we wspólnocie

¹¹ Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Decretum de oecumenismo Unitatis reintegratio* (21.11.1964), AAS 57 (1965), s. 90-112; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, s. 193-208 [dalej cyt.: UR], nr 2; Tenże, *Decretum de apostolatu laicorum Apostolicam actuositatem* (18.11.1965), AAS 58 (1966), s. 837-64; tekst polski w: Tenże, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, s. 377-401 [dalej cyt.: AA], nr 2; LG 21; CD 2, 30.

hierarchicznej (*in communione hierarchia*), zawsze z Głową Kolegium i innymi członkami zespołu biskupiego, a więc w porządku wzajemnie podporządkowanym [Krzywda 2019a, 2866; Żurowski 1979b, 17; Góralski 2011, 59-60]. Bowiem każdy, kto otrzymuje urząd, staje się jednocześnie uczestnikiem złączonej z nim władzy [Grabowski 1948, 180-81]. Działalność urzędów kościelnych, które istnieją dla dobra wspólnego, ma za zadanie prowadzić do jednoczenia całej wspólnoty Kościoła poprzez wykonywanie różnorodnych funkcji oraz posług [Syryjczyk 2008a, 175].

Wszędzie, gdzie chodzi o władzę święceń, a ściślej mówiąc o uprawnienie do jej wykonywania, w KPK/83 występuje słowo *facultas* (kan. 543 § 1; 882-883; 966; 1111 § 1). Tam zaś, gdzie mówi się wykonywaniu władzy rządzenia, używa się słowa *iurisdictio* (kan. 1417 § 2; 1469 § 1; 1512, 3°) [Lempa 1991a, 234]. Z dyspozycji kan. 764 wynika, że akty przepowiadania słowa Bożego ustawodawca uznaje za akty władzy święceń. W konsekwencji trzeba uznać, że władza święceń oznacza otrzymane przez udzielenie sakramentu święceń upoważnienie ze strony Chrystusa do sprawowania znaków sakramentalnych, sakramentaliów i autorytatywnego nauczania prawd objawionych w imieniu Chrystusa (*in persona Christi*) w służbie ludowi Bożemu. Władzę święceń więc nabywa się poprzez ważne przyjęcie święceń, wśród których można wymienić trzy stopnie: diakonat, prezbiterat i biskupstwo. Pełnia władzy święceń przysługuje biskupom, którzy, jako spadkobiercy sukcesji apostoelskiej, zostali obdarzeni najwyższym kapłaństwem. Prezbiterzy zaś – jako ich współpracownicy – mają za zadanie pomagać biskupom w realizowaniu apostoelskiego posłannictwa. Dzięki święceniom stają się pasterzami wiernych oraz przewodniczą w sprawowaniu kultu Bożego. Z kolei diakoni, mimo, iż przez święcenia stają się duchownymi, nie sprawują jako takiej posługi kapłańskiej. Jedynie mogą sprawować niektóre funkcje, zgodnie z prawem, które to określa i na to zezwala [Ozorowski 2004, 17, 20-21; Góralski 2011, 50; Solik 2018, 44]¹².

Chociaż KPK/83 nie definiuje ustawowo władzy święceń, jednakże kaności nie mają wątpliwości, że ze swej natury władza ta uzdalnia do sprawowania kultu Bożego oraz uświęcania wiernych, co ma prowadzić do osiągnięcia zbawienia jako celu ostatecznego (kan. 274 § 1) [Szafronowski 1985,

¹² *Catechismus Catholicae Ecclesiae*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1997; tekst polski: *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. 2, Pallottinum, Poznań 2012, nr 875.

238; Syryjczyk 2008a, 174; Lempa 2013, 84; Solik 2018, 43-44]. Tak pojęta władza – jako upoważnienie do wykonywania określonych czynności – nie ma nic wspólnego z rozkazywaniem lub zarządzaniem. Ze względu na skutki, jakie wywołują różne akty władzy święceń, można ją podzielić na władzę sakramentalną i pozasakramentalną. Zgodnie z kan. 292 i 976, władza święceń nie ustaje nawet z utratą stanu kapłańskiego. W takim przypadku wyświęcony nie może godziwie jej wykonywać, z wyjątkiem uwalniania od grzechów i cenzur penitentów znajdujących się w niebezpieczeństwie śmierci (kan. 292; 976) [Lempa 1991a, 234-36; Tenże 2013, 84-85; Solik 2018, 45].

Z kolei do władzy jurysdykcyjnej – zgodnie z kan. 129 § 1 – zdolni są ci, którzy mają święcenia. Natomiast paragraf drugi analizowanego kanonu stwierdza, że w wykonywaniu tej władzy mogą uczestniczyć wierni świeccy. Jednak należy pamiętać, że w myśl kan. 131 § 1 zdolność duchownych do kościelnej władzy rządzenia oznacza wyłączną predyspozycję do wykonywania zwyczajnej władzy rządzenia, czyli takiej, która aktualizuje się przez powierzenie urzędu kościelnego. Ustawodawca kościelny postanawia bowiem w kan. 274 § 1, że wyłącznie duchowni mogą otrzymywać urzędy, do wykonywania których wymagana jest władza święceń lub kościelna władza rządzenia. Wierni świeccy nie są zdolni do otrzymania tego rodzaju urzędów, ponieważ z powodu braku święceń nie mogą wykonywać władzy zwyczajnej. Dopuszczona więc w kan. 129 § 2 możliwość udziału w wykonywaniu władzy rządzenia przez wiernych świeckich może być interpretowana wyłącznie jako możliwość otrzymania delegowanej władzy rządzenia. Przykładem może być zdolność pełnienia urzędu sędziego kościelnego przez wiernego świeckiego jako członka kolegium sędziowskiego. Można więc określić kościelną władzę rządzenia jako wywodzące się od Chrystusa upoważnienie do kierowania i określania działalności wiernych, z poszanowaniem ich wolności, aktualizujące się przez powierzenie urzędu kościelnego bądź też przez delegację, wykonywane w imieniu Chrystusa lub Jego zastępcy. Według kan. 130 tak pojmowana władza rządzenia zasadniczo jest wykonywana w zakresie zewnętrznym, czyli wobec wspólnoty ludu Bożego. Jednak są przypadki, gdy wykonuje się ją w zakresie wewnętrznym, czyli w kontekście tajemnicy sakramentalnej (podczas spowiedzi) lub pozasakramentalnej (poza spowiedzią) [Bączkiewicz, Baron i Stawinoga 1957, 415; Sztarfrowski 1985, 239; Sobański 2003, 212-14; Syryjczyk 2008a, 174; Paw-

luk 2015, 267; Żurowski 1979b, 43; Tenże 1985, 81-82; Lempa 1991a, 236-38; Tenże 2013, 85; Góralski 2011, 48; Wroczeński 2011, 148; Solik 2018, 45; Śliwiński 2018, 94-95].

KPK/83 kościelną władzę rządzenia ze względu na sposób aktualizacji dzieli na zwyczajną (*ordinaria*)¹³ i delegowaną (*delegata*)¹⁴. Pierwsza jest związana z urzędem, druga zaś – jeżeli została udzielona osobie nie za pośrednictwem urzędu i zawsze jest wykonywana w imieniu kościelnego autorytetu delegującego. Ze względu na charakter urzędu, z którym jest związana, władza zwyczajna dzieli się na własną (*propria*) i zastępczą (*vicaria*). Kiedy posiadany urząd uprawnia autorytet kościelny do wykonywania władzy we własnym imieniu, jest ona własna. Dotyczy to np. biskupa diecezjalnego. Tymczasem jeśli władza jest związana z urzędem wykonywanym w imieniu innego autorytetu kościelnego, jest ona zastępcza. Dotyczy to np. wikariusza generalnego lub biskupiego (kan. 131 § 1; 331; 333 § 1; 475 § 1; 515 § 1; 519) [Żurowski 1985, 102; Szafronowski 1985, 240; Lempa 1991a, 238-39; Tenże 2013, 86].

Ustawodawca w kan. 135 § 1 ze względu na cel bliższy dzieli kościelną władzę rządzenia na prawodawczą (*legislativa*), wykonawczą, czyli administracyjną (*executiva seu administrativa*) i sądową (*iudicialis*). Choć podział ten przypomina podział władzy stosowany w społecznościach państwowych, jednak różni się istotowo. Bowiem pełną władzę rządzenia w całym Kościele posiada papież i Kolegium Biskupów, zaś w Kościołach partykularnych biskup diecezjalny (kan. 332; 336; 381 § 1) [Żurowski 1985, 74-86, 99-103; Krukowski 1985, 40-44; Lempa 1991a, 238; Góralski 2011, 47-63].

¹³ Władza zwyczajna nie dotyczy tylko podmiotu jednoosobowego. Charakterystycznym dla tego typu władzy jest również kolegium, a więc większe grono osób, np. Kolegium Biskupów. W kan. 336 nie użyto wprost określenia „władza zwyczajna”, jednak wynika to z rozumienia samego pojęcia kolegium. Władzą kolegiąlną bowiem określana jest przez Sobór Watykański II władza, która przysługuje Kolegium Biskupów. Trzeba stwierdzić, że władza kolegiąlna jest jednocześnie władzą zwyczajną. Przy tym kolegium oraz jakakolwiek inna rada w Kościele nie sprawuje swej władzy w sposób autorytatywny, nie ma też prawa podejmować decyzji wiążących i ostatecznych. Jednak ich wspólne decyzje muszą brać pod uwagę te podmioty, które jednoosobowo i definitywnie podejmują decyzje [Żurowski 1970, 49-57; Szafronowski 1985, 240; Sesboüé 2003, 250-56; Ozorowski 2004, 23-24; Królikowski 2017, 199].

¹⁴ Udzielana jest przez nadanie jej pojedynczej osobie, kilku albo wielu osobom [Dzierżon 2012, 99].

KPK/83 nie dokonuje wyraźnie podziału władzy kościelnej na władzę nauczania, uświęcania i rządzenia – zgodnie z trzema głównymi zadaniami Kościoła. Jednak taki podział występuje od dawna w kościelnym nauczaniu. Znajdujemy go między innymi w dokumentach Soboru Watykańskiego II (CD 2; AA 2). Zdaniem J. Krukowskiego tych rodzajów władzy kościelnej nie da się ściśle wyodrębnić, ponieważ władza rządzenia służy jednocześnie uświęcaniu ludzi, a nauczanie i szafowanie środkami uświęcania jest związane z rządzeniem. Jurysdykcja odnosi się do każdego z trzech głównych zadań Kościoła [Krukowski 1985, 44; Lempa 1991a, 239].

Zakończenie

Zagadnienie władzy w Kościele należy do fundamentalnych kwestii w teologii i kanonistyce. W historii i praktyce nie zawsze pojmowano ją właściwie. Oczyszczenie jej rozumienia z tego, co nie jest istotne i doprowadzenie do właściwego znaczenia pozostaje wciąż aktualne. Dzięki Soborowi Watykańskiemu II wyraźnej modyfikacji uległa wizja Kościoła, zarówno w jego rozumieniu *ad intra* – w jego strukturze wewnętrznej, jak i *ad extra* – w jego stosunku do świata. Na ten temat ukazało się wiele opracowań. Natomiast stosunkowo rzadko porusza się zagadnienie władzy w Kościele. Dlatego w niniejszym artykule przedstawiono przesłanki biblijne i doktrynalne, które leżą u podstaw prawnego ujęcia władzy kościelnej w KPK/83. Ustawodawca kościelny odszedł od autorytarnego jej rozumienia, które dominowało przed Soborem Watykańskim II, ale też nie uległ tym tendencjom, które chciały sprowadzić ją wyłącznie do pojęcia służby. Wydaje się, że jest to tzw. „złoty środek”. Sprawowanie władzy to przecież nie tylko kwestia znajomości norm prawnych i troska o ich przestrzeganie, jak jeszcze w wielu praktycznych ujęciach widzi się władzę i jak się ją sprawuje. Władza jest czymś więcej. Jest przede wszystkim relacją eklezjalną, która powinna zostać odpowiednio ukształtowana na poziomie rozumienia i odpowiednio sprawowana praktycznie. Troska o przestrzeganie norm to tylko jeden z elementów sprawowania władzy, raczej nie pierwszorzędny. Tak naprawdę chodzi więc przede wszystkim o to, aby zarówno nauczanie soborowe, jak i normy kodeksowe rzeczywiście wprowadzać w życie.

PIŚMIENNICTWO

- Adamczyk, Jerzy. 2014. „Współpracownicy proboszcza w parafii w świetle przepisów prawnych.” *Studia Prawnicze KUL* 3:7-28.
- Arrieta, Juan I. 2011. „Hierarchiczny ustrój Kościoła.” W *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego*. Edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego, red. Piotr Majer, 370-440. Kraków: Wolters Kluwer Polska.
- Bartczak, Adam. 2014. „Proboszcz.” W *Wielka Encyklopedia Prawa*. T. 2: *Prawo Kanoniczne*, red. Grzegorz Leszczyński, 162. Warszawa: Fundacja „Ubi societas, ibi ius”.
- Bączkiewicz, Franciszek, Józef Baron, i Władysław Stawinoga. 1957. *Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa*. T. 1. Opole: Wydawnictwo Diecezjalne św. Krzyża.
- Bocian, Jan B. 2012. „Idea władzy w tradycji biblijnej i nauczaniu kościelnym.” *Forum Politologiczne* 14:85-113.
- Calvo, Juan. 2011. „Hierarchiczny ustrój Kościoła.” W *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego*. Edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego, red. Piotr Majer, 440-76. Kraków: Wolters Kluwer Polska.
- Calvo-Álvarez, Joaquin, 2011. „Postępowanie sądowe w ogólności.” W *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego*. Edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego, red. Piotr Majer, 1050-111. Kraków: Wolters Kluwer Polska.
- Chlewiński, Zdzisław, i Stanisław Majdański. 1989. „Autorytet.” W *Encyklopedia katolicka*, t. 1, red. Feliks Gryglewicz, 1161-168. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Dawidowski, Wiesław, Zuzanna Radzik, Tomasz Rowiński, i in. 2019. „Władza duchowa nieabsolutna?” *Więź* 4:93-105.
- Dullak, Kazimierz. 2011. „Najwyższa władza w Kościele a organy wspomagające ją.” *Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie* 16:49-58.
- Dzierżon, Ginter. 2012. „Wykonywanie władzy delegowanej kilku lub wielu osobom (kan. 140-141 KPK).” *Annales Canonici* 8:99-108.
- Góralski, Wojciech. 2011. „Zasada jedności władzy w Kościele a podział jej funkcji na ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą.” W *Organizacja i funkcjonowanie administracji w Kościele*, red. Józef Krukowski, Wiesław Kraiński, i Mirosław Sitarz, 47-63. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.

- Grabowski, Ignacy. 1948. *Prawo kanoniczne*. Wyd. 4. Warszawa: Gebethner i Wolff.
- Jougan, Alojzy. 1958. *Słownik kościelny łacińsko-polski*. Wyd. 3. Poznań–Warszawa–Lublin: Wydawnictwo Księgarnia św. Wojciecha.
- Kasprzak, Sylwester. 2005. „Teologiczny charakter prawa kanonicznego i jego porządkująca rola w społeczności Kościoła.” *Roczniki Nauk Prawnych* 15, nr 2:313-49.
- Kraiński, Wiesław. 2019. „Wikariusz sądowy.” W *Leksykon Prawa Kanonicznego*, red. Mirosław Sitarz, 2942-947. Lublin: Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Królikowski, Janusz. 2014. „Wolność, władza i wspólnota w świetle nauczania II Soboru Watykańskiego.” *Studia Socialia Cracoviensia* 6:149-61.
- Królikowski, Janusz. 2017. „Kryzys władzy w Kościele i kolegiałność.” *Sympozjum* 33, nr 2:193-209.
- Krukowski, Józef. 1985. *Administracja w Kościele. Zarys kościelnego prawa administracyjnego*. Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL.
- Krukowski, Józef. 2005. „Hierarchiczny ustrój Kościoła.” W *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. II/1: *Księga II. Lud Boży*, red. Józef Krukowski, 156-473. Poznań: Pallottinum.
- Krukowski, Józef. 2007. „Sądy w ogólności.” W *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. V: *Księga VII. Procesy*, red. Józef Krukowski, 12-122. Poznań: Pallottinum.
- Krukowski, Józef. 2019. „Proboszcz.” W *Leksykon Prawa Kanonicznego*, red. Mirosław Sitarz, 2245-250. Lublin: Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Krzywda, Józef. 2019a. „Urząd kościelny.” W *Leksykon Prawa Kanonicznego*, red. Mirosław Sitarz, 2866. Lublin: Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Krzywda, Józef. 2019b. „Władza kościelna.” W *Leksykon Prawa Kanonicznego*, red. Mirosław Sitarz, 2978-980. Lublin: Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Lempa, Florian. 1991a. „Pojęcie i podział władzy w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku.” *Kościół i Prawo* 9:223-40.
- Lempa, Florian. 1991b. *Przestępne nadużycie władzy kościelnej w prawie powszechnym Kościoła łacińskiego*. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Lempa, Florian. 2013. *Kompetencje, uprawnienia i obowiązki w Kościele Katolickim*. Białystok: Wydawnictwo Temida 2.
- Łojko, Marcin. 2016. „Wykorzystanie urzędów do popełnienia przestępstwa.” W *Salus animarum suprema lex w świetle kanonicznego prawa karnego*, red. Marek Saj, 125-44. Warszawa: Wydawnictwo „Scriptum”.

- Łukaszyk, Romuald. 1969. „Pojęcie Kościoła jako ludu Bożego w eklezjologii Vaticanum II.” *Rocznik Teologiczno-Kanoniczny* 2:41-62.
- McKenzie, John L. 1972. *Władza w Kościele*. Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax.
- Orzeszyna, Krzysztof. 2002. „Władza wikariusza biskupiego według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku.” *Roczniki Nauk Prawnych* 12, nr 2:139-50.
- Ozorowski, Mieczysław. 2004. „Urząd i posługa w Kościele.” *Studia Teologiczne: Białystok, Drohiczyń, Łomża* 22:15-25.
- Pawluk, Tadeusz. 2015. *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*. T. 1: *Zagadnienia wstępne i normy ogólne*. Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne.
- Pikus, Tadeusz. 2003. *O władzy w Kościele*. Warszawa: Centrum Katechetyczne Archidiecezji Warszawskiej.
- Piwowarski, Władysław. 1988. „Zasada pomocniczości w Kościele.” W *Kościół – świat – świeccy*, red. Zbigniew Borowik, 42-60. Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax.
- Piwowarski, Władysław. 1993a. „Autorytet.” W *Słownik katolickiej nauki społecznej*, red. Władysław Piwowarski, 17-18. Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax.
- Piwowarski, Władysław. 1993b. „Panowanie.” W *Słownik katolickiej nauki społecznej*, red. Władysław Piwowarski, 124. Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax.
- Przybyławska, Joanna. 2017. „Władza biskupa diecezjalnego w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku.” *Kościół i Prawo* 6 (19), nr 2:83-91.
- Sesboüé, Bernard. 2003. *Władza w Kościele. Autorytet, prawda i wolność*. Kraków: Wydawnictwo „M”.
- Sitarz, Mirosław. 2004. *Słownik Prawa Kanonicznego*. Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax.
- Sitarz, Mirosław. 2014a. „Wikariusz biskupi.” W *Wielka Encyklopedia Prawa*. T. 2: *Prawo Kanoniczne*, red. Grzegorz Leszczyński, 254-55. Warszawa: Fundacja „Ubi societas, ibi ius”.
- Sitarz, Mirosław. 2014b. „Wikariusz generalny.” W *Wielka Encyklopedia Prawa*. T. 2: *Prawo Kanoniczne*, red. Grzegorz Leszczyński, 255. Warszawa: Fundacja „Ubi societas, ibi ius”.
- Sitarz, Mirosław. 2019a. „Wikariusz biskupi.” W *Leksykon Prawa Kanonicznego*, red. Mirosław Sitarz, 2917-928. Lublin: Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Sitarz, Mirosław. 2019b. „Wikariusz generalny.” W *Leksykon Prawa Kanonicznego*, red. Mirosław Sitarz, 2928-931. Lublin: Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Słowikowska, Anna. 2014. „Kompetencje koordynacyjne proboszcza. Wybrane zagadnienia.” *Roczniki Nauk Prawnych* 20, nr 2:191-212.

- Sobański, Remigiusz. 1975. „Wprowadzenie do zagadnienia roli prawa w Kościele.” *Prawo Kanoniczne* 18, nr 1-2:3-24.
- Sobański, Remigiusz. 1987. „Wprowadzenie do Kodeksu Prawa Kanonicznego.” *Collectanea Theologica* 57, nr 4:5-13.
- Sobański, Remigiusz. 2003. „Władza rządzenia.” W *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. I: *Księga I. Normy ogólne*, red. Józef Krukowski, 212-33. Poznań: Pallottinum.
- Solik, Wojciech. 2018. „Prawo duchownych do otrzymywania urzędów kościelnych.” W *Obowiązki i prawa duchownych w świetle Kodeksu Prawa Kanonicznego*, red. Marek Saj, 41-68. Warszawa: Wydawnictwo „Scriptum”.
- Sołtys, Edward. 1986. „Wolność a władza (związki definicyjne).” *Studia Filozoficzne* 4:95-103.
- Stasiak, Marian. 1978. „Urząd wikariusza biskupiego.” *Prawo Kanoniczne* 21, nr 1-2:99-111.
- Stasiak, Marian. 1984. „Teologiczne podstawy nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego według konstytucji «Sacrae Disciplinae Leges».” *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne* 31, z. 5:83-92.
- Syryjczyk, Jerzy. 2003. „Kompetencje wikariusza generalnego.” W *Struktura i zadania kurii diecezjalnej. Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej zorganizowanej w ramach obchodów „Roku Prymasa Tysiąclecia” przez Stowarzyszenie Kanonistów Polskich, Wydział Prawa Kanonicznego UKSW, Wydział Nauk Prawnych Towarzystwa Naukowego KUL oraz Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Warszawsko-Praskiej (Warszawa-Praga, 11-12 września 2001)*, red. Józef Krukowski, i Krzysztof Warchałowski, 37-73. Warszawa: Wydawnictwo UKSW.
- Syryjczyk, Jerzy. 2008a. *Kanoniczne prawo karne. Część ogólna*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW.
- Syryjczyk, Jerzy. 2008b. *Sankcje w Kościele. Część ogólna, komentarz*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW.
- Sztafrowski, Edward. 1985. *Podręcznik prawa kanonicznego*. T. 1. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej.
- Śliwiński, Piotr. 2018. „Prawo wiernych świeckich do otrzymywania urzędów i posług kościelnych.” W *Obowiązki i prawa wiernych świeckich*, red. Marek Saj, 89-106. Warszawa: Wydawnictwo „Scriptum”.
- Św. Augustyn. 1973. „Kazanie 340: W rocznicę święceń kapłańskich.” W *Wybór mów (Kazania świąteczne i okolicznościowe)*, tłum. Jan Jaworski, 266-68. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej.
- Wilemska, Elżbieta. 2013. „Urząd kościelny.” W *Encyklopedia katolicka*, t. 19, red. Edward Gigilewicz, 1414-415. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.

- Wroceński, Józef. 2011. „Kompetencje administracyjne w Kościele na mocy zwyczajnej władzy własnej i władzy zastępczej.” W *Organizacja i funkcjonowanie administracji w Kościele*, red. Józef Krukowski, Wiesław Kraiński, i Mirosław Sitarz, 143-65. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
- Wroceński, Józef. 2012. „Potestà amministrativa ordinaria propria e vicaria.” W *La funzione amministrativa nell'ordinamento canonico. Administrative function in canon law. Administracja w prawie kanonicznym. XIV Congresso Internazionale di Diritto Canonico. International Congress of Canon Law. Międzynarodowy Kongres Prawa Kanonicznego. Varsavia, 14-18 settembre 2011*, red. Józef Wroceński, i Marek Stokłosa, 418-23. Warszawa: Wydawnictwo UKSW.
- Wroceński, Józef. 2016. „Wymiar kar kościelnych w kontekście salus animarum.” *Symposium* 2:9-40.
- Żurowski, Marian. 1962. „Podstawy władzy kościelnej z punktu widzenia teologiczno-kanonicznego.” *Prawo Kanoniczne* 5, nr 3-4:139-59.
- Żurowski, Marian. 1970. „Władza zwyczajna, delegowana czy kolegialna.” *Prawo Kanoniczne* 13, nr 1-2:49-57.
- Żurowski, Marian. 1977. „Fundament władzy i prawa w kościelnej wspólnoty.” *Analecta Cracoviensia* 9:361-68.
- Żurowski, Marian. 1979a. *Hierarchiczne funkcje zarządzania Kościołem*. T. 1. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej.
- Żurowski, Marian. 1979b. *Hierarchiczne funkcje zarządzania Kościołem*. T. 2. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej.
- Żurowski, Marian. 1985. *Problem władzy i powierzania urzędów w Kościele katolickim*. Kraków: Wydawnictwo WAM.

Władza w Kościele. Ujęcie teologiczno-prawne

Streszczenie

Niniejszy artykuł podejmuje problematykę specyfiki władzy w Kościele. Autor wychodzi od przesłanek biblijnych i teologicznych, by następnie scharakteryzować jej prawnokanoniczne aspekty. Władza kościelna wywodzi się od Chrystusa, została przekazana drogą święceń, jest związana z upoważnieniem aktów autorytatywnych w zakresie nauczania, uświęcania oraz rządzenia ludem Bożym, a wykonywana jest na sposób służby. Zgodnie z wolą Założyciela Kościoła, jest to jedna władza, choć odnosi się do poszczególnych funkcji i zadań. Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. ze względu na sposób aktualizacji dzieli władzę kościelną na władzę święceń (*potestas ordinis*) i władzę rządzenia (*potestas regiminis seu iurisdictionis*). Pierwsza aktualizuje się przez ważne przyjęcie sakramentu święceń, a druga – za pośrednictwem urzędu lub delegacji. Z kolei kościelną władzę rządzenia ze względu na sposób aktualizacji dzieli na zwyczajną (*ordinaria*) i delegowaną (*delegata*).

Słowa kluczowe: władza kościelna, podział władzy w Kościele, władza święceń, władza rządzenia, władza zwyczajna i delegowana

Church Authority. Theological and Legal Approach

Summary

This article deals with the issue of the specificity of authority in the Church. The author starts from the biblical and theological premises and then he characterizes its legal canonical aspects. Church authority is derived from Christ and it was transferred by ordination. It is also associated with the authorization of authoritative acts in the field of teaching, sanctifying and governing the People of God as well as it is performed in a manner of service. In accordance with the will of the Church Founder, it is determined as a one authority, although it refers to individual functions and tasks. The 1983 Code of Canon Law, on the basis on the way it was updated, divides church authority into the power of ordination (*potestas ordinis*) and government (*potestas regiminis seu iurisdictionis*). The first one is updated by the valid reception of the sacrament of Holy Orders, and the second one by the office or delegation. On the other hand, the church power of government is divided into ordinary (*ordinaria*) and delegated (*delegata*) due to the method of updating.

Key words: Church authority, division of power in the Church, power of ordination, power of government, ordinary and delegated authority

Information about Author: Rev. KRZYSZTOF KAMIŃSKI, J.C.L., Ph.D. student in the Department of Church Procedural Law, Marriage, Criminal and Eastern Catholic Churches, Institute of Canon Law, Faculty of Law, Canon Law and Administration, the John Paul II Catholic University of Lublin; ul. Pieniężnego 22, 10-006 Olsztyn, Poland; e-mail: ksiadzkrzysztof@interia.pl; <https://orcid.org/0000-0002-5579-232X>